

2. L'AUTOGOVERN I LES INSTITUCIONS AL SERVEI DE LA CIUTADANIA

Catalunya és un país avançat. La complexitat que comporta la seva diversitat cultural, social i econòmica exigeix la millora constant de les seves institucions de govern, si volem que tinguin la capacitat de respondre a les demandes dels seus ciutadans i ciutadanes i de satisfer els nostres deures i compromisos de solidaritat en un context universal.

Els desafiaments actuals no justifiquen un retorn a moments històrics superats. Ens demanen, en canvi, un esforç per donar un fonament socialment i econòmicament més sòlid a la nostra convivència, per incrementar la qualitat de la nostra democràcia i per fer-la avançar en el camí del progrés, el benestar, la llibertat, la igualtat i la justícia social. Per això, proposem les reformes legals i institucionals que ens permetin avançar cap a una Espanya plural i cap a una Catalunya més justa i més pròspera.

El salt endavant que ha significat per a Catalunya el règim autonòmic no ens fa ignorar que el pas dels anys i l'evolució política i social fan palesa la necessitat d'introduir reformes i millores en el seu funcionament. El Govern de la Generalitat, el Parlament, l'administració pública, els poders locals, la justícia i els mitjans de comunicació públics han d'accentuar la seva proximitat a la ciutadania i als seus problemes.

Les institucions polítiques són instruments d'organització de la convivència en llibertat i de solució dels problemes de la societat, sobre la base dels principis constitucionals i de valors com el pluralisme, la participació democràtica i l'interès públic. Per això, proposem una sèrie de reformes que afecten les relacions entre les institucions i la ciutadania.

En aquest sentit, la ciutadania del nostre país ha anat molt per endavant de les institucions: malgrat una suposada manca d'ideologies i de motivació, els ciutadans i ciutadanes han sortit al carrer per fer palesa la seva disconformitat amb les decisions que es prenen en nom seu. Però una anàlisi serena de les mobilitzacions recents, des de l'assassinat d'Ernest Lluch o de Miguel Ángel Blanco, fins a la solidaritat amb Galícia o l'oposició contundent i contínua a l'atac contra l'Iraq, ens obliga a anar més enllà dels lloables motius concrets que en van ser la causa. Allò que la ciutadania ha volgut expressar cada vegada que s'ha aplegat en els pobles i ciutats de Catalunya, és la voluntat de participar directament en els afers públics, d'expressar l'opinió sense intermediaris, decebuts en molts casos pel funcionament dels canals exigibles en un règim democràtic. Per això, per no deixar debilitar més la nostra democràcia, cal saber escoltar i fer-se dignes de representar un poble actiu i amb inquietuds com és el nostre.

El Govern de la Generalitat ha de ser capdavanter, a Espanya i a Europa, en el foment de la participació política, que atorgui a la ciutadania la capacitat d'intervenció pública que li correspon en un sistema democràtic, és a dir, ben al contrari del que s'ha fet fins ara. El Govern de la Generalitat no pot malbaratar el cabal participatiu que ha demostrat, una vegada rere l'altra, la ciutadania catalana.

La vida pública no acaba amb l'acció del Govern o de l'Administració de la Generalitat. Té moltes altres esferes que també s'han de posar a l'abast de la ciutadania: la justícia,

la cultura, la llengua o l'administració tributària són àmbits d'una importància cabdal en qualsevol societat. Sigui quina sigui la seva definició competencial exigeixen l'existència de serveis públics prestats amb la màxima eficiència, transparència i control democràtic.

La ciutadania ha de ser informada, ha de poder opinar lliurement i ha de tenir el dret efectiu a decidir si volem que Catalunya sigui una societat plural, solidària i oberta, que comparteixi un espai de convivència i de garantia dels drets fonamentals des del qual sigui possible avançar cap a cotes més elevades de progrés, benestar, llibertat i justícia social.

Això significa que l'autogovern i les seves institucions tenen valor, ja que actuen com a instruments efectius al servei dels ciutadans i de les ciutadanes de Catalunya, incrementant la qualitat de la nostra democràcia política i social.

En aquesta matèria, el Partit dels Socialistes de Catalunya i Ciutadans pel Canvi es comprometen a governar seguint les línies que s'apunten en aquest programa.

2.1. El nou Estatut de Catalunya: garantia de progrés social i dels drets de la ciutadania

Avui el nostre autogovern es regeix per l'Estatut d'Autonomia de 1979 i per la Constitució de 1978. Són textos d'ara fa un quart de segle, quan Espanya no formava part de la Comunitat Europea, precedent de l'actual Unió Europea. Aquest marc normatiu –que es va aprovar democràticament– ha de servir d'instrument per fer polítiques socials i econòmiques que facin efectius els drets dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya. Contempla una distribució de competències entre la Generalitat i l'Estat. Però en l'exercici efectiu d'aquestes competències, s'han produït desequilibris i deficiències:

- el Govern de CiU no ha promogut l'exercici d'algunes competències de la Generalitat, que no han estat mai qüestionades per l'Estat;
- una interpretació expansiva de les competències estatals ha reduït –mitjançant el recurs a normes de presumpte caràcter bàsic i a les lleis orgàniques– l'àmbit competencial de la Generalitat;
- finalment, l'aparició de nous fenòmens socials i polítics (immigració, noves tecnologies, integració a la UE, etc.) no tenen el tractament adequat en l'actual regulació constitucional i estatutària.

Per això, Catalunya necessita un nou Estatut per tal que la Generalitat sigui capaç de respondre als reptes del segle XXI i de satisfer les demandes dels catalans i les catalanes. Cal fer un pas endavant en l'actualització de l'autogovern que el converteixi en una eina més adequada per a la consolidació i perfeccionament del model social que coneixem com a Estat del Benestar i per a la resolució dels problemes contemporanis de la nostra societat.

Per aquestes raons i des del lideratge del catalanisme polític, en concertació i amb el consens necessari amb la resta de forces polítiques, impulsarem l'aprovació d'un nou Estatut, amb la voluntat d'arribar a un projecte àmpliament compartit, perquè només d'aquesta manera podrem avançar de debò en la consolidació d'una majoria social i política favorable a Catalunya i a Espanya, sense les quals el projecte no pot prosperar.

El nou Estatut s'ha de fonamentar en els principis següents:

- Catalunya és una nació i els seus ciutadans i ciutadanes es declaren titulars del dret a l'autogovern que confereix una voluntat nacional expressada repetidament a través de la nostra història i ratificada amb mitjans democràtics en el marc constitucional i estatutari.
- Els catalans i les catalanes tenen dret a intervenir en totes les decisions públiques que afecten els nostres drets i interessos.
- La Generalitat ha de tenir la capacitat d'elaborar i aplicar polítiques que defensin aquests drets i aquests interessos.

Catalunya té una vinculació històrica i de futur amb una Espanya federal, amb una Espanya que és plural en continguts nacionals, lingüístics i culturals, a la qual hem fet i volem continuar fent una contribució que, d'altra banda, és insubstituïble.

Catalunya ha de tenir presència i intervenció en les institucions de la UE, de la qual forma part com a comunitat política.

Catalunya ha de poder cooperar amb altres pobles i nacions del món per tal d'establir un ordre internacional democràtic regit pels principis de la Carta de les Nacions Unides, malgrat totes les seves limitacions.

Parlar avui d'evolució de l'Estat autonòmic és parlar d'una dinàmica federalista que s'ha d'expressar en dimensions diverses de l'organització de l'Espanya plural: política, fiscal, judicial i cultural. Els Socialistes de Catalunya i els Ciutadans pel Canvi proposem, per tant, que el nou Estatut avanci cap a aquest horitzó federal.

FEDERALISME POLÍTIC

Riquesa de la diversitat entre nacions i unió voluntària entre pobles: aquests són els principis que inspiren el federalisme i que són els més adaptats a la realitat plural d'Espanya. La Constitució de 1978 conté els elements adequats per avançar cap a un model d'aquestes característiques. La reforma de l'Estatut que nosaltres ens proposem de pactar amb les altres forces polítiques de Catalunya i amb les forces progressistes espanyoles s'ha d'inspirar en aquests elements de caràcter federal, acostant la capacitat de decisió política als territoris i a la ciutadania.

OBJECTIUS

1. Reforçar la garantia efectiva dels drets polítics, econòmics i socials dels catalans i de les catalanes, incorporant-los al nou Estatut i convertint-los en l'objectiu principal de les actuacions legislatives i executives de la Generalitat.
2. Assegurar la intervenció de la Generalitat en totes les decisions que afecten els catalans i, per tant, una ampliació de les seves competències en l'àmbit legislatiu i executiu, tot respectant el principi de subsidiarietat.
3. Revisar la configuració i el funcionament de les institucions catalanes, per tal de fer-les més obertes a la participació directa de la ciutadania i de les organitzacions socials, i promoure un control efectiu de la seva gestió i un rendiment de comptes periòdic de les seves actuacions. Això comporta, entre d'altres coses, la limitació de mandats del president i d'altres càrrecs de designació parlamentària, el control de la idoneïtat dels candidats a ocupar alguns d'aquests càrrecs i uns mecanismes efectius i de control periòdic de la seva actuació.
4. Impulsar la reforma del Senat per convertir-lo en una veritable cambra de representació territorial de la realitat plurinacional d'Espanya, basada en la representació de les comunitats autònomes. El Senat ha de ser el marc idoni de reconeixement i de protecció dels fets diferencials de la realitat plurinacional d'Espanya, expressió i instrument de la confiança federal.

- 5 Emprendre la desconcentració i la descentralització de l'administració de la Generalitat a favor de vegueries, comarques i municipis dotats de capacitat de decisió i de recursos suficients.
- 6 Impulsar les reformes legislatives necessàries per fer efectiva la participació de la Generalitat en la Unió Europea i per assegurar la seva presència en els organismes internacionals adequats, perquè és en aquests escenaris on avui dia es defineixen sovint les polítiques que condicionen la nostra existència col·lectiva.

MESURES

- Proposar immediatament la constitució de la ponència parlamentària conjunta per a la redacció del nou Estatut, a partir dels treballs presentats per les diferents forces polítiques de Catalunya, per tal de poder aprovar el projecte d'Estatut durant l'any 2004.
- Presentar immediatament al Parlament els projectes de llei de caràcter institucional referits al règim electoral de Catalunya, la limitació de mandats del president, la figura del conseller primer, l'ordenació territorial de Catalunya i els òrgans consultius de la Generalitat, entre d'altres.
- Impulsar la reforma del Reglament del Parlament per donar més agilitat, transparència i accessibilitat a les seves funcions legislatives, d'impuls i de control de l'acció del Govern, durant l'any 2004.
- Promoure que el Parlament faci ús de la seva iniciativa legislativa estatal impulsant la reforma constitucional del Senat.
- Adoptar les iniciatives legislatives necessàries per promoure la revisió de les lleis orgàniques, de la legislació bàsica i d'altres normes estatals que desborden l'establiment de principis o regles fonamentals en matèries de competència autonòmica (entre les quals, les que afecten el règim jurídic de les administracions públiques, ports i aeroports, medi ambient, ràdio i televisió, immigració, seguretat pública o funció pública notarial i registral) o que impedeixen la conversió de l'administració autonòmica en administració ordinària a Catalunya.
- Promoure que el Parlament faci ús de la seva iniciativa legislativa estatal pel que fa a la delegació de competències legislatives i executives de l'Estat a la Generalitat, de conformitat amb l'art. 150 de la CE.
- Proposar novament que el Parlament de Catalunya faci ús de la seva iniciativa legislativa davant de les Corts Generals per regular la participació de la Generalitat i de les altres comunitats autònomes a la Unió Europea.
- Promoure l'establiment a Catalunya de la seu d'organismes reguladors espanyols (Comissió del Mercat de Telecomunicacions, Comissió Nacional de l'Energia, etc.) Adoptar les iniciatives polítiques i legislatives necessàries per tal que la Presidència de la Generalitat assumeixi el comandament i la coordinació de les forces i cossos de seguretat en tot allò que afecta la seguretat interna de Catalunya.

- Adoptar les iniciatives polítiques i legislatives necessàries per garantir la intervenció de la Generalitat en la determinació de les disposicions que afecten els sectors regulats de l'activitat econòmica (energia, telecomunicacions) i assumir la defensa dels interessos dels consumidors.
- Promoure el desenvolupament i el coneixement del dret públic i del dret civil de Catalunya, com a instruments de regulació d'una convivència nacional orientada pels valors de l'equitat, la llibertat, la igualtat, la justícia social i el pluralisme democràtic.

FEDERALISME FISCAL

Un autogovern eficient se sustenta en la suficiència de la seva autonomia financera per assolir els objectius que la societat catalana encomana a les institucions de la Generalitat. Aquesta autonomia financera no ignora els compromisos de solidaritat amb la resta de pobles d'Espanya i, per tant, s'ha de definir i concertar en relació amb les seves administracions. Aquest lligam i aquesta concertació –lliurement assumits a partir del coneixement d'una informació exacta, pública i accessible de les balances fiscals– caracteritzen el federalisme fiscal que proposem. Aquest federalisme es basa en els criteris següents:

- Avançar cap a uns percentatges finals de distribució de la despesa pública entorn al 40% estatal - 30% autonòmic - 30% local.
- Aportar des de Catalunya a la hisenda estatal el que sigui necessari en proporció a la riquesa i rebre en proporció de la població.
- Igualar els resultats en despesa pública per habitant de les comunitats de règim comú amb els de les autonomies de règim foral, en proporció a les seves competències.
- Igualar a totes les comunitats autònomes la inversió de l'Estat per habitant.

En el capítol *FINANÇAMENT AUTÒNOMIC, FISCALITAT I GESTIÓ PRESSUPOSTÀRIA* del programa, es detallen les característiques del federalisme fiscal que proposem (vegeu pàg. 251).